УДК 343.9:[343.37+343.55](477)”1951"

Греченко Володимир Анатолійович,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 6 Харківського національного університету
внутрішніх справ, заслужений працівник освіти України,
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-6046-0178
Ярмиш Олександр Назарович,
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник Інституту законодавства
Верховної Ради України, член-кореспондент Національної
академії правових наук України, заслужений юрист України,
м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСР У 1951 р.

У статті розглянуто організацію та основні напрями діяльності міліції в Україні у 1951 р., зважаючи на те, що проблема є малодослідженою. Автори використовували історичний принцип дослідження, вивчаючи процеси, події і факти у хронологічній послідовності з урахуванням тогочасної суспільно-політичної ситуації. Новизна статті полягає в тому, що у ній вперше предметом дослідження стала історія міліції у 1951 р., набули подальшого розвитку питання про досягнення та недоліки в її роботі у цей час, висвітлено основні аспекти діяльності міліції щодо протидії злочинності.

Ключові слова: *Україна, 1951 рік, міліція, Міністерство державної безпеки, карний сиск, протидія злочинності*

Актуальність теми дослідження визначається, передусім, низкою об’єктивних процесів, що відбуваються в українському суспільстві, корінне оновлення якого торкнулося всіх його сфер. Формування основ нової України, проведення соціально-економічних реформ, створення правової держави, впровадження демократизму в управлінні, зміцнення правопорядку і законності належать до найважливіших завдань сучасного періоду історії. Важливу роль у цих процесах відіграє забезпечення безпеки громадян та ефективна діяльність поліції. У цих умовах досвід минулого може бути корисним у протидії злочинності, за винятком, звичайно, негативних моментів, які не можуть бути використані в сьогоднішніх умовах, і сприятиме позбавленню від повторення помилок. Що стосується діяльності міліції щодо протидії злочинності в період після Другої світової війни, то криміногенна ситуація того часу мала певну подібність до сьогоднішньої, адже долати криміналітет у різних його іпостасях доводиться в умовах російської агресії та наявності значної кількості зброї на руках у населення, що викликає прямі аналогії з указаним історичним періодом. Тому накопичений досвід є, до

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

певної міри, повчальним для сьогодення. Слід зауважити, що 1951 рік не є переломним чи знаковим в історії України, як, скажімо, 1933, 1937 чи 1941 роки. Це був рік відносно звичайної, повсякденної діяльності міліції, проте саме цим він і цікавий. Безперечно, на події цього періоду істотно впливали попередні роки розвитку міліції, і ми не могли їх оминути.

Питання про організацію та діяльність міліції у повоєнні роки розглядали у своїх дисертаціях М.М. Лагоша [1], А.М. Васильєв [2], Р.Б. Герман [3], К.М. Ковальова [4], О.Ю. Жудік [5], А.П. Бескоровайний [6]. Проте їх дослідження охоплюють значно більший період, ніж той, який вивчаємо ми, тому періоду 1951 р. у них приділяється незначна увага. До того ж майже всі ці роботи, окрім дисертації М.М. Лагоші, побудовані на загальносоюзному матеріалі. Тому зазначену проблему можна вважати недостатньо дослідженою.

Мета нашої статті – дослідити основні аспекти діяльності міліції у 1951 р., вивчити стан її організаційної структури, вплив на неї попередніх реорганізацій цього правоохоронного органу, виявити досягнення та недоліки в її роботі.

Новизна статті полягає в тому, що у ній вперше вивчено основні напрями роботи міліції у конкретний історичний період – 1951 р., крім того, набули подальшого розвитку питання про головні завдання цього правоохоронного органу у вказаний період, а також доповнено питання про вплив структурних змін в організації міліції УРСР у попередні роки (1949–1950) на діяльність міліції у досліджуваний період.

Соціально-економічна ситуація в державі на початку 1950-х рр. зумовила об'єктивне висунення перед міліцією низки таких завдань: повсюдне поліпшення охорони громадського порядку, зміцнення патрульної служби, вдосконалення роботи карного розшуку, підвищення ролі дільничних уповноважених, розширення їх зв'язку з населенням, громадськістю; послідовна боротьба проти пияцтва і самогоноваріння; вдосконалення роботи з попередження правопорушень серед неповнолітніх у навчальних закладах, трудових колективах, за місцем проживання, боротьба з дитячою бездоглядністю; посилення боротьби з посяганнями на державну власність, повсюдне наведення суворого порядку в обліку і зберіганні матеріальних цінностей; боротьба з розкраданнями на транспорті, у будівництві, сфері торгівлі та громадського харчування, сільському господарстві; забезпечення своєчасного виявлення осіб, що ухиляються від суспільно корисної праці; поліпшення роботи з профілактики правопорушень і правового виховання населення [3].

17 жовтня 1949 року вся міліція УРСР з МВС СРСР була передана до Міністерства державної безпеки (МДБ). Такий крок відповідав зміцненню тоталітарного режиму в УРСР, посиленню централізації управління державою. У квітні цього ж року для посилення партійного контролю над органами міліції в міських і районних відділеннях міліції введені посади заступників начальників цих органів з політичної частини. Аналіз діяльності підрозділів міліції в цей період дає підстави для висновку, що перебування органів міліції в системі МДБ практично не спричинило принципових змін у структурі й основних напрямах роботи. Міліція як складова МВС, а згодом МДБ, виконувала властиві їй завдання, про які вже йшлося вище [1, с. 12]. У 1950 році карний розшук було перетворено у карний

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

"сиск". Тоді ж скасовано зональний принцип керівництва місцевими органами розшуку як такий, що не виправдав себе, і введено лінійний (за видами злочинів) [7, арк. 110–115].

Слід відзначити, що перші повоєнні роки характеризувалися різким зростанням злочинності. Тенденція до стабілізації криміногенної ситуації почала виявлятися лише з покращенням соціально-економічної ситуації, відміною карткової системи та політикою зниження цін, що проводилася у 1947–1953 рр. (ціни зменшилися у середньому в 13 разів). Так, починаючи з 1948 р., рівень злочинності впав приблизно на третину і продовжував у такому ж темпі знижуватися до 1952 р. [4]. У 1950 р. у державі було вчинено 525 912 злочинів, 1951 р.– 503 794, 1952 р. – 474 636 [8, с. 174]. Загальна кількість засуджених за кримінальні злочини зменшилася у 1947–1953 рр. на 570 тис. осіб [6, с. 12]. Проте серйозно ускладнювала протидію злочинності в досліджуваний період утопічна ідеологізована теза про те, що в соціалістичному суспільстві нібито немає соціальних коренів для існування злочинності, і це, по суті, слугувало приводом для перекладання провини за зростання рівня злочинності на міліцію.

Згідно з штатами органів міліції Міністерства державної безпеки Української РСР станом на 20 лютого 1951 р. структура республіканського апарату міліції була такою: *відділ міліцейської служби*, на який покладалася охорона громадського порядку і громадської безпеки, проведення адміністративних заходів по здійсненню законів і розпоряджень центральних і місцевих органів влади, що стосуються питань охорони громадського порядку і громадської безпеки, які входять у функції міліції, а також ведення дізнання, бойова службова і фізична підготовка особового складу. *Відділ карного сиску,* який мав займатися боротьбою з кримінальною злочинністю – бандитизмом, розбоями, вбивствами, крадіжками й іншими кримінальними злочинами. *Відділ по боротьбі з розкраданнями соціалістичної власності і спекуляцією* – вів роботу по боротьбі з розкраданнями соціалістичної власності, спекуляцією і фальшивомонетництвом. *Слідчий відділ* – займався проведенням слідства по відділах кримінального розшуку і ВБРСВ, здійснював керівництво слідчою роботою периферійних органів. *Відділ розшуку* – керував розшуком кримінальних злочинців, що втекли з в'язниць і ВТТ, осіб, що сховалися від суду і слідства, дезертирів із Радянської армії та з виробництва, осіб, що ухилялися від сплати аліментів, іноземців та осіб без громадянства, займався також агентурними установками і оперативним стеженням. *Реєстраційно-обліковий відділ* – мав досить широке поле діяльності. Він займався обліком агентури, агентурних розробок, слідчих справ і осіб, що проходили по них; обліком злочинців по категоріях, кличках, прийомах і методах вчинення злочинів; контролем за дотриманням термінів пред'явлення звинувачень, веденням слідства і дізнання, а також інших процесуальних норм; реєстрацією викраденої зброї і номерних предметів (автомобілів, мотоциклів, велосипедів, антикварних і художніх цінностей тощо); обліком речових доказів і знахідок, керував столами приводів і дактилоскопуванням злочинців; акумулював інформацію і займався статистикою. Існували також *науково-технічний відділ, відділ з видачі дозволів на зброю та розмножувальні апарати, паспортний відділ, відділ віз та реєстрації іноземців, відділ актів громадянського стану, група з обліку природного руху населення, Державна*

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

автомобільна інспекція, що здійснювала нагляд за технічним станом автотранспорту, витрачанням автоексплуатаційних матеріалів, за підготовкою шоферських кадрів, обліком і реєстрацією автомототранспорту, постачанням органів міліції номерними знаками, водійськими посвідченнями і технічними паспортами. Існували також *відділ кадрів*, *особлива інспекція, секретаріат* та *політвідділ*. Крім цього, до штату входило *відділення негласного складу*; *група (агентурна установка); група (оперативне стеження); група (контроль і надання практичної допомоги в роботі відділень розвідки обласних і міських управлінь міліції)* [9, с. 789–804].

Водночас (як і завжди) гострою була кадрова ситуація. Частково кадрову проблему керівництво держави спробувало розв'язати в 1950 р., прийнявши постанову про повернення до органів міліції всіх тих, хто служив у ній раніше. Проте цей кадровий захід не приніс відчутних результатів, у міліцію повернулася вкрай обмежена кількість співробітників, більшість з яких не були затребувані іншими державними органами і структурами. Одним із способів вирішення кадрових проблем в органах міліції став добір кадрів із вищих навчальних закладів країни. Цей захід був особливо важливим, враховуючи те, що кількість працівників міліції з вищою освітою складала нікчемний відсоток від їх загального числа, крім того, значна частина службовців не мала навіть середньої освіти, внаслідок чого освітній, інтелектуальний рівень працівників міліції в післявоєнні роки був украй низьким. Але поповнення кадрового потенціалу міліції освіченими кадрами відбувалося украй повільно і розтягнулося на довгі роки. Більшість із співробітників так само мали низький рівень освіти упродовж наступного десятиліття, але кадрове оновлення міліції розпочалося саме в ці роки [5].

Проблема щодо підвищення хоча б загальноосвітнього рівня особового складу міліції була настільки кричущою, що на навчання в загальноосвітніх школах у 1950–1951 рр. були зараховані всі працівники міліції України, які не мали 7-річної чи 10-річної освіти, в кількості 17 740 осіб. Але політвідділ ГУМ МДБ СРСР дійшов висновку, що це серйозна помилка, і за вказівкою його начальника, в школах загальноосвітньої підготовки були залишені 11 292 працівники, які найбільш позитивно характеризувалися по службі та мали перспективу службового зростання. Проте в результаті неналежного контролю з боку окремих начальників міліції та політпрацівників, із цих шкіл було відраховано 2517 осіб, з них офіцерів – 1550 осіб, рядових і сержантів – 967. Результати екзаменів були такими: за початкову школу здали іспити 741 особа, за 7 клас – 1650 осіб, за 10 клас –265 осіб. Із тих, хто закінчив 10 клас, п'ятеро отримали золоті та срібні медалі [10, с. 301–302].

Комплектування органів міліції велося в основному з місцевого населення. У 1946 році українці становили 54,5 % від усього особового складу міліції України, 1948 р. – 57,4 %, у 1949 р. – 58,8 %, а до 1953 р. вони становили 59,3 % [1, с. 12].

Недостатній рівень освіти та загальної підготовки працівників міліції істотно впливав і на ефективність роботи цього правоохоронного органу, що відзначалося в наказах керівництва МДБ, які вимагали "покращити" та "посилити" роботу. Так, 19 січня 1951 р. міністр державної безпеки СРСР В.А. Абакумов видав наказ про перебудову діяльності карного сиску і заходи щодо посилення боротьби з кримінальною злочинністю. У цьому наказі відзначалося, що "кримінальний

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

розшук, покликаний придушувати кримінальну злочинність, слабко справляється зі своїми обов'язками і перетворився на апарат переважно гласного, офіційного розслідування, малооперативний і такий, що потонув у паперах та не веде справжнього секретного сиску і кваліфікованої агентурної роботи". Міністр вимагав "всебічно посилити агентурно-оперативну роботу кримінального розшуку, забезпечивши своєчасне попередження і розкриття кримінальних злочинів. Основний оперативний удар спрямувати на кримінальний рецидив, підбурювачів і натхненників злочинів, домагаючись одночасно ліквідації притулків злочинного елементу... Побудувати роботу апаратів кримінального сиску як в центрі, так і на місцях, суворо за видами кримінальних злочинів: а) бандитизм, розбої і вбивства; б) крадіжки державного, громадського і особистого майна; в) шахрайство, хуліганство й інші кримінальні злочини". У наказі також містилися конкретні рекомендації щодо роботи сищиків: "сищики мають... знати звички і жаргон кримінальних злочинців, способи здійснення ними злочинів і місця збуту краденого; уміти оглядати місце злочину і вести стеження..., вивідувати все, що знадобиться для виконання доручених оперативних завдань; знати і досконало володіти науково-технічними методами розкриття злочинів" та інше. У наказі вказувалося, що "сищики під час виконання своїх обов'язків стосовно працівників міліційної служби (інспектори, дільничні уповноважені та постові міліціонери) є старшими по службі. Приписувалося також створити в управліннях (відділах) міліційної служби відділи-відділення-групи дізнання, де вести справи про такі злочини, як дрібне хуліганство, нанесення побоїв, самоуправство, опір владі, образа її представників, порушення паспортного режиму, самовільний вихід з роботи, ухилення від військової служби, порушення правил по боротьбі з епідеміями, продаж і купівля квартир, крадіжка електроенергії, ушкодження майна і неплатіж аліментів [11, с. 769–777].

На виконання цього наказу Управління міліції м. Києва провело перевірку результатів роботи органів міліції цього міста щодо протидій злочинам у промисловій кооперації. У відповідній довідці, датованій *28 квітня 1951 р., відзначалося: "У результаті проведення оперативних і профілактичних заходів органи міліції міста Києва за 1950 рік і перший квартал 1951 року по об'єктах промкооперації порушили 39 кримінальних справ, за якими притягнуто до кримінальної відповідальності 93 особи, з них заарештовано 42 особи. Із загального числа притягнених (93 особи) за Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 червня 1947 року "Про кримінальну відповідальність за розкрадання державного і громадського майна" притягнуто 84 особи і за спекуляцію – 9 осіб. При цьому вилучено: грошей – 69 700 рублів, товарів та інших цінностей на суму – 70 370 рублів. Крім того, накладений арешт на майно злочинців на суму – 46 900 рублів. Всього вилучено грошей, товарів й інших цінностей і накладений арешт на майно злочинців на суму – 187 470 рублів* [12, с. 377].

Щоб зрозуміти специфіку діяльності міліції щодо протидії економічній злочинності у цей час, необхідно зупинитися на суті зазначеного Указу, а також іншого, оприлюдненого цього ж дня – "Про посилення охорони особистої власності громадян" [13]. Ці укази встановлювали таку ієрархію цінностей: державна власність, суспільна власність, особиста власність. Проте і відповідальність за

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

розкрадання державного та суспільного майна регламентувалася різними кримінально-правовими нормами. Відповідальність, згідно з відповідним Указом, за розкрадання державного, колгоспного, кооперативного та іншого суспільного майна не диференціювалася залежно від форми розкрадання. Крадіжка, присвоєння, розтрата та інше розкрадання державного майна каралося ув'язненням у виправно-трудовому таборі строком від 7 до 10 років із конфіскацією майна або без неї. Розкрадання колгоспного, кооперативного та іншого суспільного майна каралося ув'язненням у виправно-трудовому таборі строком від 5 до 8 років із конфіскацією майна або без неї. Отже, нерівність у кримінальному законодавстві за розкрадання державного та суспільного майна зберігалась. Таким чином, форми власності продовжували зберігати функцію критерію диференціації кримінальної відповідальності [14, с. 5–6]. Після прийняття вказаних вище указів середній термін ув'язнення за розкрадання у 1947–1952 рр. перевищив 8,5 років (у 1945–1946 рр. – 2 роки) [6, с. 12].

У результаті активної роботи міліції до 1953 р. були ліквідовані майже всі великі злодійсько-грабіжницькі зграї на території республіки. Якщо випадків бандитизму в Україні в 1951 р. було 167, то в 1952 р. всього зареєстровано 10 випадків пограбувань громадян [1, с. 14].

Покращилася робота і щодо протидії хуліганству. У доповідній записці міністра юстиції УРСР Д.Х. Панасюка "Про стан боротьби з хуліганськими проявами в республіці" від 5 жовтня 1951 р., де аналізувалася судова практика за перше півріччя 1951 р., відзначалося, що "більшість хуліганських проявів відзначаються в містах і робітничих селищах. Як показує вивчення справ, значна кількість – 30–35 % усіх хуліганських проявів здійснюється в гуртожитках" [15, с. 321].

Внаслідок активних цілеспрямованих дій міліції громадський порядок у населених пунктах республіки з кожним роком поліпшувався. Так, якщо в 1949 р. було 2635 зухвалих хуліганських вчинків, то до 1951 р. їх кількість скоротилася до 1839, а в 1952 р. до 1571 випадків [1, с. 15].

Карний розшук та слідчі органи досягли у своїй роботі високих показників у розкритті найбільш небезпечних видів злочинів, який на кінець 1951 р. зріс порівняно з першими повоєнними роками на 20 %. Зокрема, розкриття вбивств становило 88 %, пограбувань – 96,6 %, проявів бандитизму – 100 %, розбоїв – 73,9 % [1, с. 14].

Водночас у діяльності міліції були і певні недоліки, про що йшлося у відповідних документах МДБ УРСР. Так, у директиві МДБ УРСР про випадки провалу операцій під час затримання злочинців і загибелі особового складу міліції від 19 вересня 1951 р. вказувалося: "Незважаючи на низку директивних вказівок УМ МДБ УРСР, все ж продовжують мати місце провали операцій при затриманні злочинців і втрати особового складу органів міліції. Проведеними розслідуваннями встановлено, що це відбувається з таких причин: агентурна підготовка операцій не проводиться або проводиться украй незадовільно. Плани операцій ретельно не продумуються і складаються поспішно, конкретні завдання кожному учасникові операції не ставляться і взаємодії між ними не організовуються. Керівниками оперативних груп призначаються другорядні працівники, до їх складу виділяються

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

малодосвідчені та нездібні до рішучих дій люди. Озброєння злочинців, їх уміння користуватися зброєю і схильність до чинення озброєного опору не з'ясовуються. Маршрути, що забезпечують прихований підхід оперативних груп до місця операції, не вивчаються. Порушуються елементарні правила дотримання пильності особовим складом при затриманні окремих злочинців, проведенні обшуків, конвоюванні, виконанні інших оперативних доручень". У директиві наводилося кілька прикладів таких невдалих операцій, зокрема щодо подій 12 лютого 1951 р. у Полтавській області. У цей день тут унаслідок проведеної поспішно, без достатньої підготовки, без попереднього вивчення місця проведення операції, без з'ясування озброєння злочинців, за відсутності належного інструктажу і розставляння оперативного складу, злочинцем у момент його затримання був убитий начальник Нехворощанського райвідділення міліції Полтавської області капітан Карчуков [16, с. 817–818].

Недоліки в організації роботи щодо протидії кримінальній злочинності в Чернігівській та Сумській областях відзначалися в наказі Міністерства державної безпеки УРСР від 31 жовтня 1951 р. У ньому наголошувалося, що органи міліції цих областей незадовільно виконують накази МДБ СРСР по організації боротьби з кримінальною злочинністю і охороні громадського порядку. На території цих областей продовжує мати місце велика кількість убивств, грабежів та інших кримінальних проявів, а робота з їх розкриття ведеться погано, внаслідок чого в 1951 р. понад 20 % кримінальних проявів залишилися нерозкритими. У серпні–листопаді 1951 р. на території цих областей вчинено низку озброєних пограбувань кас сільських рад. Заступник начальника Шосткинського міськвідділу міліції капітан міліції Кириченко (виконував обов'язки начальника) особисто працював погано, порушував дисципліну, допускав випивки, чим негативно впливав на підпорядкований склад, внаслідок чого агентурно-оперативна робота в міськвідділі міліції знаходилася на межі розвалу. За розвал агентурно-оперативної роботи, пияцтво, порушення дисципліни і погану боротьбу з кримінальною злочинністю, начальника Шосткинського міського відділу міліції Сумської області капітана міліції Кириченка було знято з роботи і понижено в посаді [17, с. 825–826].

Таким чином, упродовж досліджуваного періоду організаційна структура міліції змінювалася відповідно до завдань, що стояли перед державою, а також із урахуванням загальної тенденції мілітаризації органів внутрішніх справ в умовах посилення репресивно-каральної політики у 1949–1952 рр., що виявилося у черговому входженні міліції до складу Міністерства державної безпеки. Діяльність міліції відповідала вимогам охорони громадського порядку в той час і протидії злочинності в країні. Відбувся перехід від зонального на лінійний принцип боротьби зі злочинністю, що мало в цілому прогресивне значення. У 1951 р. вдалося продовжити тенденцію щодо загального зниження злочинності та кількості тяжких злочинів, зокрема підвищився відсоток їх розкриття. Водночас у діяльності міліції були істотні недоліки, на що впливало панування в державі сталінського тоталітарного режиму, а також недостатній професіоналізм частини співробітників та рівень їхньої освіти. З початку 1950-х років активізувалася робота з професійної підготовки особового складу органів міліції. Велика увага приділялася підвищенню загальноосвітнього рівня співробітників міліції, але остаточно це питання в

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

досліджуваний період не було повністю вирішене. Окреслена проблема потребує подальшої розробки в плані розширення висвітлення саме діяльності міліції щодо протидії злочинності, а також розгляді зазначеного питання в контексті загальної історії правоохоронних органів у даний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Лагоша М.М.* Міліція України в 1945–1953 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук.: 07.00.01. Донецьк, 2000. 24 с.

2. *Васильев А.М.* Охрана общественного порядка в СССР в послевоенный период: 1945–1953 гг.: автореф. дис. ...д-ра ист. наук: 07.00.02. М., 2009. 34 с.

3. *Герман Р.Б.* Организационно-правовые основы деятельности российской милиции по охране общественного порядка в борьбе с преступностью в годы Великой Отечественной войны и послевоенный период, 1941–1960 гг.: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01. Ростов-на-Дону, 1999. 217 с. URL.: https://www.dissercat.com/content/organizatsionno-pravovye-osnovy-deyatelnosti-rossiiskoi-militsii-po-okhrane-obshchestvennogo (дата звернення: 10.04.2019).

4. *Ковалева Е.М.* Организационно-правовые основы деятельности советской милиции по борьбе с преступностью в послевоенный период восстановления народного хозяйства и либерализации политического режима, социально-экономических реформ (1945–1960 гг.): дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01. М., 2002. 156 с. URL.: https://www.dissercat.com/content/organizatsionno-pravovye-osnovy-deyatelnosti-sovetskoi-militsii-po-borbe-s-prestupnostyu-v-p (дата звернення: 10.04.2019).

5. *Жудик А.Ю.* Органы внутренних дел СССР в борьбе с преступностью (1945–1953 гг.).: дис. ...канд. ист. наук: 07.00.02. М., 2006. 199 с. URL.:https://www.dissercat.com/content/organy-vnutrennikh-del-sssr-v-borbe-s-prestupnostyu-1945–1953-gg (дата звернення: 10.04.2019).

6. *Бескоровайный А.П.* Борьба с преступностью и обеспечение общественного порядка в послевоенном СССР: 1945–1953 гг.: автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.02. М., 2008. 17 с.

7. Галузевий державний архів Міністерства внутрішніх справ України (ГДА МВС). Ф. 45. Оп. 5. Спр. 31. Арк. 110–115.

8. Ворожко В.П. Становлення та розвиток системи захисту державних секретів у радянській Україні (1919–1954 рр.): дис. ...канд. іст. наук: 07.00.01. Переяслав-Хмельницький, 2015. 232 с.

9. *Вербенський М. Г., Ярмиш О. Н., Криволапчук В.О.* та ін. Штаты органов милиции Министерства государственной безопасности Украинской ССР от 20 февраля 1951 г. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): наук. вид. за заг. ред. А.Б. Авакова. К., 2016. Т. 5: НКВС–МВС радянської України в Другій світовій війні та в повоєнний період сталінської диктатури (22 червня 1941 р. – 5 березня 1953 р.). Харків: Мачулін, 2016. 980 с.

10. *Сокуренко В. В., Бандурка О. М., Греченко В. А.* Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.): до 100-річчя подій Української революції: [монографія]. Харків: Золота миля, 2017. 496 с.

11. *Вербенський М. Г., Ярмиш О. Н., Криволапчук В.О.* та ін. Наказ міністра державної безпеки СРСР В.А. Абакумова про перебудову діяльності карного розшуку і заходи щодо посилення боротьби з кримінальною злочинністю від 19 січня 1951 р. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): наук. вид. за заг. ред. А.Б. Авакова. К., 2016. Т. 5: НКВС–МВС радянської України в Другій світовій війні та в повоєнний період сталінської диктатури (22 червня 1941 р. – 5 березня 1953 р.). Харків: Мачулін, 2016. 980 с.

12. *Михайленко П.П., Кондратьєв Я.Ю.* Довідка про результати роботи органів міліції м. Києва по боротьбі зі злочинами в промисловій кооперації. Історія міліції України у документах і матеріалах: у 3 т. Київ: Генеза, 1997. Т. 3: 1946–1990. *С.* 397.

13. Об усилении охраны личной собственности граждан: указ Президиума Верховного Совета СССР от 4 июня 1947 года. Ведомости Верховного Совета СССР. 1947. № 19.

14. *Анисимов В.Ф.* Ответственность за хищения социалистической собственности по советскому уголовному законодательству. Вестник Югорского государственного университета. 2008. Вып. 4(11). С. 5–8.

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

15. *Михайленко П.П., Кондратьєв Я.Ю.* Доповідна записка міністра юстиції УРСР Д. Панасюка про стан боротьби з хуліганськими проявами у республіці від 5 жовтня 1951 р. Історія міліції України у документах і матеріалах: у 3 т. Київ: Генеза, 1997. Т. 3: 1946–1990. С. 321.

16. *Вербенський М.Г., Ярмиш О.Н., Криволапчук В.О.* та ін. Директива МДБ УРСР про випадки провалу операцій під час затримання злочинців і загибелі особового складу міліції від 19 вересня 1951 р. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): наук. вид. за заг. ред. А.Б. Авакова. К., 2016. Т. 5: НКВС–МВС радянської України в Другій світовій війні та в повоєнний період сталінської диктатури (22 червня 1941 р. – 5 березня 1953 р.). Харків: Мачулін, 2016. 980 с.

17. *Вербенський М.Г., Ярмиш О.Н., Криволапчук В.О.* та ін. Наказ Міністерства державної безпеки УРСР про недоліки в організації роботи по боротьбі з кримінальною злочинністю в Чернігівській і Сумській областях від 31 жовтня 1951 р. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): наук. вид. за заг. ред. А.Б. Авакова. К., 2016. Т. 5: НКВС–МВС радянської України в Другій світовій війні та в повоєнний період сталінської диктатури (22 червня 1941 р. – 5 березня 1953 р.). Харків: Мачулін, 2016. 980 с.

REFERENCES

1. *Lahosha M.M.* (2000). Militsiia Ukrainy v 1945–1953 rr.: avtoreferat dys... kand.. ist. nauk. Spets. 07.00.01. "Militia of Ukraine in 1945–1953": the dissertation author's abstract of the candidate of Historical Sciences. Special. 07.00.01. Donetsk. 24 p. [in Ukrainian].

2. *Vasilieyv A.M.* (2009). Okhrana obshchestvennogo poryadka v SSSR v poslevoyennyy period: 1945–1953 gg. "Protection of Public Order in the USSR in the Post-War Period: 1945–1953": author. dis. Dr. Histor. Sciences. 07.00.02 M. 34 p. [in Russian].

3. *German R.B.* (1999). Organizatsionno-pravovye osnovy deyatelnosti rossiyskoy militsii po okhrane obshchestvennogo poryadka v borbe s prestupnostIu v gody Velikoy Otechestvennoy voyny i poslevoyennyy period, 1941–1960 gg. "Organizational and legal foundations of the activities of the Russian police for the protection of public order in the fight against crime during the Great Patriotic War and the postwar period, 1941–1960": dis. Cand. of Juridical Sciences. 12.00.01. Rostov-on-Don, 217 p. URL.: Https://www.dissercat.com/content/organizatsionno-pravovye-osnovy-deyatelnosti-rossiiskoi-militsii-po-okhrane-obshchestvennogo (date of application: 10.04.2019) [in Russian].

4. *Kovaleva Ye.M.* (2002). Organizatsionno-pravovye osnovy deyatelnosti Sovetskoy militsii po borbe s prestupnostiu v poslevoyennyy period vosstanovleniya narodnogo khozyaystva i liberalizatsii politicheskogo rezhima, sotsialno-ekonomicheskikh reform (1945–1960 gg.). "Organizational and legal bases of the activities of the Soviet police in the fight against crime in the post-war period of the restoration of the national economy and the liberalization of the political regime and socio-economic reforms (1945–1960)": dis. Cand. of Juridical Sciences. Specialist. 12.00.01. M., 156 p. URL.:https://www.dissercat.com/content/organizatsionno-pravovye-osnovy-deyatelnosti-sovetskoi-militsii-po-borbe-s-prestupnostyu-v-p (date of application: 10.04.2019) [in Russian].

5. *Zhudik A. Yu.* (2006). Organy vnutrennikh del SSSR v borbe s prestupnostiu (1945–1953 gg.). "Organs of the USSR internal affairs in the fight against crime (1945–1953)": dis. Cand. of Hist. Sciences. Special. 07.00.02. M., 199 p. URL.: https://www.dissercat.com/content/organy-vnutrennikh-del-sssr-v-borbe-s-prestupnostyu-1945–1953-gg] (date of application: 10.04.2019) [in Russian].

6. *Beskorovainy A.P.* (2008). Borba s prestupnostiu i obespecheniye obshchestvennogo poryadka v poslevoyennom SSSR: 1945–1953 gg. "Fighting crime and ensuring public order in the post-war USSR: 1945–1953": avtoref. dis. Cand. ist sciences. Special. 07.00.02.M.,17 p. [in Russian].

7. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy (HDA MVS). "The sectoral state archive of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (GDA of the Ministry of Internal Affairs)". C. 45. D 5. F. 31. L. 110–115 [in Ukrainian].

8. *Vorozhko V.P.* (2015). Stanovlennia ta rozvytok systemy zakhystu derzhavnykh sekretiv u radianskii Ukraini (1919–1954 rr.) "Formation and development of the system of protection of state secrets in Soviet Ukraine (1919–1954)": diss. Cand. Is. Sciences: special 07.00.01. Pereyaslav-Khmelnytskyi, 232 p. [in Ukrainian].

9. *Verbenskyi M. H., Yarmysh O. N., Kryvolapchuk V.O. ta in.* (2016) "Shtaty orhanov mylytsyy Mynysterstva hosudarstvennoy bezopasnosty Ukrainskoy SSR ot 20 fevralya 1951 h." Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrayiny: podiyi, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917–2017 rr.): nauk. vyd.

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

za zah. red. A. B. Avakova. K., 2016. T. 5: NKVS–MVS radianskoyi Ukrainy v Druhyi svitovyi viyni ta v povoiennyi period stalinskoi dyktatury (22 chervnia 1941 r. – 5 bereznia 1953 r.). "States of the police of the Ministry of State Security of the Ukrainian SSR February 20, 1951" // Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017 years): Sciences. kind. / avt. kol.: MG Verbensky, O.N. Yarmish, V.O. Kryvolapchuk et al.; for community edit A.B. Avakova. K., 2016. T. 5: NKVD–MIA of Soviet Ukraine in the Second World War and in the postwar period of the Stalinist dictatorship (June 22, 1941 – March 5, 1953). Kharkiv: Machulin. 980 p. [in Ukrainian].

10. *Sokurenko V.V., Bandurka O.M., Grechenko V.A.* (2017). Pidhotovka okhorontsiv pravoporiiadku v Kharkovi: 100 rokiv istorii (1917–2017 rr.): Do 100-richchia podii Ukrainskoi revoliutsii: [monohrafiia]. "Training of Law Enforcement Guards in Kharkov: 100 Years of History (1917–2017): The 100th Anniversary of the Events of the Ukrainian Revolution": [monograph] Kharkov: Gold mile, 496 p. [in Ukrainian].

11. *Verbenskyi M.H., Yarmysh O. N., Kryvolapchuk V.O. ta in.* (2016). Nakaz ministra derzhavnoi bezpeky SRSR V.A. Abakumova pro perebudovu diIalnosti karnoho rozshuku i zakhody shchodo posylennia borotby z kryminalnoiu zlochynnistiu 19 sichnia 1951 r. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: podii, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917–2017 rr.). "Order of the Minister of State Security of the USSR V.A. Abakumov on restructuring the activities of criminal prosecution and measures to strengthen the fight against criminal crime January 19, 1951. Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017 years)": Sciences. kind. / avt.kol.: MG Verbensky, O.N. Yarmish, V.O. Kryvolapchuk et al.; for community edit A.B. Avakova. K., 2016. T. 5: NKVD–MIA of Soviet Ukraine in the Second World War and in the postwar period of the Stalinist dictatorship (June 22, 1941 – March 5, 1953). Kharkiv: Machulin, 2016. 980 s. 1941 r. – 5 bereznya 1953 r.). Kharkiv: Machulin, 2016. 980 p. [in Ukrainian].

12. *Mikhailenko P.P., Kondratiev Ya.Yu.* (1997). Dovidka pro rezultaty roboty orhaniv militsii m.Kyieva po borotbi zi zlochynamy v promyslovii kooperatsii. Istoriia militsii Ukrainy u dokumentakh i materialakh. "The reference on the results of the work of the police in the city of Kyiv on combating crimes in industrial cooperation. History of the Militia of Ukraine in documents and materials: in 3 volumes". Kyiv: Genesis. T. 3: 1946–1990. 397 p. [in Ukrainian].

13. Ob usilenii okhrany lichnoy sobstvennosti grazhdan: ukaz Prezidiuma Verkhovnogo Soveta SSR ot 4 iyunya 1947 goda. Vedomosti Verkhovnogo Soveta SSSR. "On enhancing the protection of the personal property of citizens": Decree of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR on June 4, 1947. Vedomosti Supreme Soviet of the USSR. No. 19. [in Russian].

14. *Anisimov V.F.* (2008). Otvetstvennost za khishcheniya sotsialisticheskoy sobstvennosti po sovetskomu ugolovnomu zakonodatelstvu. "Responsibility for the plunder of socialist property under Soviet criminal law". Bulletin of the Ugra State University. Issue 4(11). P. 5–8. [in Russian].

15. *Mikhailenko P.P., Kondratiev Ya.Yu.* (1997). Dopovidna zapyska ministra yustytsii URSR D. Panasiuka pro stan borotby z khulihanskymy proiavamy u respublitsi 5 zhovtnia 1951 r. Istoriia militsii Ukrainy u dokumentakh i materialakh: u 3 t. Statement by the Minister of Justice of the Ukrainian SSR D. Panasyuk on the state of combating the hooligan manifestations in the republic on October 5, 1951. "History of the Militia of Ukraine in documents and materials": in 3 volumes / Kyiv: Genesis. T. 3: 1946–1990. 321 p. [in Ukrainian].

16. *Verbenskyi M.H., Yarmish O.N., Kryvolapchuk V.O.* (2016). Pro vypadky provalu operatsii pid chas zatrymannia zlochuntsiv I zahybeli osobovoho skladu militsii. "The Directive of the USSR of State Security on cases of failure of operations during the detention of criminals and the death of the militia personnel". September 19, 1951. Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017). For community edit A.B. Avakova. K. T. 5: NKVD–MIA of Soviet Ukraine in the Second World War and in the postwar period of the Stalinist dictatorship (June 22, 1941 – March 5, 1953). Kharkiv: Machulin. 980 p. [in Ukrainian].

17. *Verbenskyi M.H., Yarmysh O.N., Kryvolapchuk V.O.* ta in. (2016). Nakaz Ministerstva derzhavnoi bezpeky URSR pro nedoliky v orhanizatsii roboty po borotbi z kryminalnoiu zlochynnistiu v Chernihivskyi i Sumskyi oblastiakh vid 31 zhovtnia 1951 r. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: podii, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917–2017 rr.). "Order of the Ministry of State Security of the Ukrainian SSR on deficiencies in the organization of work on combating criminal crime in Chernihiv and Sumy regions October 31, 1951. Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017): Sciences. kind. For community edit A.B. Avakova. K., 2016. T. 5: NKVD–MIA of Soviet Ukraine in the Second World War and in the

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

postwar period of the Stalinist dictatorship (June 22, 1941 – March 5, 1953). Kharkiv: Machulin. 980 p. [in Ukrainian].

UDK 343.9:[343.37+343.55](477)”1951″

Hrechenko Volodymyr,
Doctor of Historical Sciences, Full Professor,
Honored Education Worker of Ukraine, Head of the Department,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Kharkiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-6046-0178,
Yarmysh Oleksandr,
Doctor of Juridical Sciences, Professor, Chief Researcher,
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine,
Member of the Corresponding Member of the National
Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer
of Ukraine, Kyiv, Ukraine,

ORGANIZATION AND ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN SSR MILITIA IN 1951

The organizational structure and main directions of militia activity in Ukraine in 1951 are considered. The problem is poorly investigated. It shows how the structure of the militia was reorganized, the direction of its activity was considered the main, what functions were assigned to the criminal investigation. The authors argue that another subordination of the police to the Ministry of State Security was a typical manifestation of the strengthening of Stalin’s totalitarian regime, but had little impact on the overall performance of the militia.

The authors draw upon the general scientific method, which requires the unity of historical and logical approach to the analyzed material. The authors strived to adhere to the historical principle by studying the processes, events and facts in chronological order, taking into account the socio-political situation of the time.

The novelty of the article lies in the fact that for the first time it studies the main directions of police work in this particular historical period – 1951, further development of the questions about the main tasks of this law enforcement agency at this time, and supplements the question about the influence of structural changes in the organization of police of the Ukrainian SSR in previous years (1949–1950) on the activities of the police in the period under study.

The authors note that the results of the conversion of the criminal investigation into a criminal “sysk” were insignificant. More effective was the abolition of the zonal principle of leadership of local search agencies and the introduction of linear (by type of crime). The structure of the governing bodies of the police in 1951 is highlighted, and it is indicated what functions each of the departments had.

Considerable attention is paid to highlighting the main aspects of the work of the police to combat crime and the role of individual police units in this process, and

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019

certain achievements and shortcomings in this area of the work of the law enforcement agencies have been analysed. It is noted that during the period under review the general trend of decreasing crime in the state continued, and it was achieved due to the active work of the police in previous years. Shortcomings in police work were closely related to the personnel problem: there was a lack of employees with special education, and employees with higher education were very rare. Quite a significant percentage of police officers were Ukrainians. The leadership of the Ministry of State Security quite often analyzed the state of affairs in the police, pointed out the shortcomings and demanded that they be quickly addressed. In 1951, gangsterism and significant efforts to reduce manifestations of hooliganism and counteract economic crime were actually eliminated.

Keywords: Ukraine, 1951, militia, Ministry of State Security, criminal sysk, crime prevention.

Отримано 07.06.2019

Hrechenko Volodymyr, Yarmysh Oleksandr, 2019